

Så kan medborgardialoger fördjupa demokratin

Rapportering av forskningsstöd 2014

Så kan medborgardialoger fördjupa demokratin

Rapportering av forskningsstöd 2014

Innehåll

Sammanfattning	5
1 Nya rum för deltagande.....	6
2 Så här kan myndigheter, kommuner och landsting involvera unga	9
3. Så här kan ideella organisationer involvera unga	10
4. Dynamiken i inbjudna rum är ett outforskat fält	10
5. Fördjupad demokrati genom medborgardialog?	11
6 Bakgrund/metodik	12
7 Referenser	13
8 Faktaruta.....	14

Sammanfattning

Att offentliga myndigheter bjuder in unga till medborgardialoger har blivit en allt vanligare verksamhet som syftar till att engagera och skapa delaktighet, särskilt i stadsdelar som präglas av social exkludering. Det är dock oklart om medborgardialoger verkligen bidrar till att fördjupa demokratin – stärks verkligen de ungas delaktighet och vad vet vi om hur politiken förändras? I detta projekt har jag undersökt mötet mellan olika medborgardialoger och ungas egna initiativ i perifera stadsdelar för att öka förståelsen för hur det inbjudna deltagandet kan utformas för att stärka ungas inflytande i stadens utformning.

Nya rum för deltagande

Den svenska demokratin blir allt mer elitstyrd och ojämlig. Den politiska och teoretiska debatten går varm om hur marginaliserade grupper ska engageras och delta i politiska beslut. I fokus står ofta invånare i miljonprogrammets förorter där valdeltagandet är som lägst. En offentlig verksamhet som syftar till att råda bot på marginalisering och bristande förtroende för demokratin i dessa stadsdelar är så kallade medborgardialoger.

En medborgardialog är ett tillfälligt eller permanent rum för ”inbjudet deltagande” där offentliga myndigheter står som värdar för en eller flera interaktioner med medborgare under mellanvalsperioder. Syftet varierar beroende på sakfråga, sammanhang och målgrupp. Ungdomar bjuds in för att fördjupa kommunikationen med politiker och tjänstepersoner, för att kalibrera kommunal serviceproduktion eller för att stärka de ungas förmågor att delta politiskt. En vanlig dialogform är ungdomsråd där utvalda personer deltar i återkommande möten med kommunala tjänstepersoner och politiker. Dialoger arrangeras också som tidsbundna satsningar i anslutning till konkreta politiska processer och sakfrågor. Det är vanligt att ungdomar bjuds för att delta i stadsomvandlingsprojekt, alltifrån storskalig bostadsbebyggelse till projektering av parker och andra aktivitetsplatser.

Det finns inga entydiga slutsatser att dra om medborgardialoger bidrar till att fördjupa demokratin, öka olika målgruppers inflytande eller stärka tilliten till det politiska systemet. Dialogarrangemang varierar kraftigt i omfång och kvalitet. På det stora hela finns det goda möjligheter att engagera sig i medborgardialoger för den med tid och kraft att söka information om pågående initiativ. Men eftersom det sällan delegeras något inflytande till deltagarna i medborgardialoger kan det ifrågasättas vad deltagandet egentligen resulterar i. Dessutom tenderar unga, kvinnor och utlandsfödda att delta i mindre utsträckning. Det kan därför vara intressant att uppmärksamma de rum som unga själva skapar för att diskutera och engagera sig politiskt för egna syften.

En framträdande arena för politisk artikulering och identitetsskapande i förortsområdena är ”urban kultur”, konstformer som kretsar runt hiphop, poesi, rap, dans och graffiti. I synnerhet har svensk hiphop från miljonprogrammen kommit att bli en kanal för politisk artikulering och identitetsskapande med ”orten” som gemenskap. Parallellt med hiphoprörelsen har det också växt fram en rättviserörelse som på basis av ”orten” som platsbaserad identitet organiserar och mobiliserar ungdomar i konkreta politiska frågor. Exempel på dessa organisationer är Megafonen (Husby), Grammofonen och Rådet för enade Kreoler (Vällingby/Hässelby), Alby är inte till salu (Norra Botkyrka), Förenade Förorter (Stockholm), Pantrarna för upprustning av förorten (Biskopsgården) och Hassela Ungdomsrörelse (Malmö) (Kings 2014, León Rosales & Tahsin 2016, León Rosales & Ålund 2017).

I detta projekt har Megafonen i Husby, Stockholm, och Alby är inte till salu i Botkyrka kommun undersökts närmare. Dessa ungdomsinitiativ växte fram i syfte att påverka politiken i respektive stadsdel. Arrangemangen för medborgardialoger har på dessa platser erbjudit både möjligheter och hinder för de unga aktivisternas deltagande. Föreningen Megafonen startades i samverkan med dialogprojekt under "Järvalyftet" i Husby. Megafonen ansvarade i början för att själva föra dialog med unga i stadsdelen. Samarbetet utvecklades dock till konflikt då ungdomarna inte upplevde att synpunkter som kommit fram påverkade de beslut som berörde stadsdelens utveckling. Dialog och samverkan resulterade i ockupationer, demonstrationer och polemiska debatter i medierna (Kings, Åhlund & Tahvilzadeh 2016).

I Alby formades proteströrelsen i anslutning till dialoger som arrangerades av bolaget Botkyrkabyggen med anledning av kommunens beslut att sälja 1 300 allmännyttiga lägenheter i stadsdelen. De ungdomar och fritidspedagoger som samlade cirka 6 000 namnunderskrifter i en protestlista som överlämnades till kommunen med kravet att arrangera en folkomröstning i frågan blev trots en avancerad struktur av medborgardialoger i stadsdelen effektivt motverkade av kommunen som inte uppvisade större intresse att föra dialog i just denna fråga.. Initiativtagarna till proteströrelsen hade under flera år engagerat sig i olika dialoger arrangerade av kommunen, men sällan upplevt att samtalen resulterat i något konkret. Dialoger som arrangeras i anslutning till konflikten var från kommunens sida i stora drag informationsmöten med syftet att övertala ungdomarna att ändra sin ståndpunkt. Att ta till konfrontativa metoder och opinionsbildning i media var enligt aktivisterna det enda sättet att få komma till tals och bli tagna på allvar när den angelägna frågan om bostädernas ägande kom upp på agendan (Tahvilzadeh & Kings 2015).

I både Husby och Alby pekades de ungas aktiviteter ut av tongivande politiker och tjänstepersoner som icke-demokratiska. De "fredliga stökigheter" (ockupationer, polemik och demonstrationer) som rörelserna praktiserade för att artikulera sina åsikter om sakfrågorna handlade inte om en övilja att samtala och resonera med kommunens företrädare. Aktivisterna stökade till ordningen i och runt omkring kommunens dialogarrangemang just för att de inte kände sig bli tagna på allvar av den starkare parten (Tahvilzadeh 2015).

Dynamiken mellan medborgardialogerna och de ungas egeninitierade aktiviteter i dessa två exempel visar att de institutionella arrangemangen inte kunde hantera konflikter i sakfrågorna. En orsak är att medborgardialogerna varit utformade som informerande eller rådgivande forum för interaktion och inte som en arena för stötande, blötande och aktivt deltagande. Medborgardialoger som inte är utformade för att medborgare ska *vilja* något bidrar knappast till att stärka deltagarnas inflytande. Ungdomarna kunde visserligen lära sig mer om politiska strukturer genom dialogerna, men något konkret deltagande handlade det inte om.

Frågan är hur kommuner kan utveckla dialogprocesser som blir meningsfulla arenor för ett faktiskt deltagande? I detta projekt har en tankemodell för demokratiska medborgardialoger laborerats fram tillsammans med verksamhetsutvecklare i Botkyrka kommun – *propellern*. Modellen är resultatet av ett konkret verksamhetsprojekt, i syfte att finna nya metoder för att öka ungas deltagande, administrerat av Botkyrka kultur- och fritidsförvaltning.

Propellern lyfter fram tre beståndsdelar för medborgardialoger som kan fördjupa demokratin: att de stärker medborgares förmåga att göra sin röst hörd, att arrangemangen har tydliga och adekvata regler och resurser för att stötta deltagande och delegera inflytande och makt, samt att arrangemangen använder sig av länkar mellan kommunorganisationen och lokalsamhället som kan förankra och möjliggöra jämlika deltagandeprocesser (Botkyrka kommun 2016).

Så här kan myndigheter, kommuner och landsting involvera unga

Framgången i medborgardialoger mäts vanligtvis i antalet arrangerade möten, hur många medborgare som deltog eller i den positiva stämning som uppstått under mötet. I fallet Megafonen och Alby är inte till salu sågs medborgardialogerna i och kring rörelsernas aktiviteter som misslyckade då det uppstod konflikt. Den dåliga stämning som uppstod kan dock ses som ett uttryck för de ungas politiska engagemang för bostadsområdet och att det fanns andra perspektiv än den beslutade politiska färdplanen.

I Botkyrka resulterade detta engagemang i frågan om bostädernas förvaltning till att flera kommunala förvaltningar omvärderade och omförhandlade politiken för medborgardialoger. I kulturförvaltningen sågs de ungas engagemang som ett tecken på att förvaltningen behövde utvecklas i en rad frågor för att göra sin verksamhet mer relevant i Norra Botkyrka. De projekt som sedan sjuösattes inom ramen för *Kulturdriven utveckling* blev indirekt ett konkret resultat av de ungas protester.

Färgsättarna är ett delprojekt inom denna satsning som kan lyftas upp som ett gott exempel i liten skala på hur unga kan involveras i utvecklingen av städer. Gruppen består av cirka 10–15 unga konstnärer i åldern 17–29 år med olika stilar och tekniker som utför uppdrag från kommunen och andra beställare. Det började med sex ungdomar som 2015 fick i uppdrag att mot ersättning utsmycka en vägg vid den nya aktivitetsplatsen *Alby folkhälsopark*. Gruppen rekryterades ur deltagarna i satsningen *Kulturjägarna*, en utbildning i kulturproduktion för unga konstnärer och kulturproducenter. Arbetet koordinerades av en anställd konstnär vid Botkyrka konsthall. De sex ungdomarna formade tillsammans en skiss genom olika workshoppar och samverkade för att koordinera olika tekniker till en större muralmålning på en vägg vid aktivitetsplatsen. Arbetet blev en framgång och under 2015 och 2016 har Färgsättarna tilldelats ett 20-tal utsmykningsuppdrag.

Deltagarna i Färgsättarna är uppvuxna i både norra och södra sidan av Botkyrka, kommundelar som är segregerade från varandra. De ungas motiv att delta i projektet handlar huvudsakligen om att få tillfälle att utöva konstpraktik på professionell basis och att få möjlighet att visualisera egna konstverk på offentliga platser. Uppdragen möjliggörs av att Botkyrka kommun tillgängliggör budget för utsmyckning av lokaler och offentliga platser. Koordinering av uppdrag och budget sker i samverkan mellan anlitad konstnär på Botkyrka konsthall och ungdomarna.

Färgsättarna kan ses som ett exempel på inbjudet deltagande där det delegeras stort inflytande till deltagarna att utforma offentlig verksamhet. Det kollektiva forrådet av stadens rum är kommunens omfördelade resurser till ungdomarna, resurser som i vanliga fall går till byggföretag eller etablerade konstnärer som rekryteras utanför områdena. En av drivkrafterna bakom initiativet var att komma ifrån procedurer där kultur anses vara något som skulle levereras *till* orterna i fråga, inte något som redan fanns där och utövades av olika konstnärer. Flera av deltagarna i Färgsättarna hade tidigare inte haft kontakt med kommunen och utövade sin gatukonst på otillåtna platser. Initiativet gav dock dessa ungdomar erkännande för sin kulturproduktion, vilket också kan ses som ett erkännande för den urbana kulturen. Dessutom fick de unga konstnärerna resurser att med offentliga medel stärka den egna förmågan att utöva egna passioner samt till att stärka deras röst i stadens olika rum. I intervjuer med deltagare upplevs initiativet som mycket uppskattat och individerna anser sig fått ett betydelsefullt erkännande för sitt konstnärskap.

Så här kan ideella organisationer involvera unga

Ideella organisationer är ofta värddar för projekt som handlar om att involvera och engagera unga i verksamheter i den urbana periferin. Även här finns det många organisationer verksamma i miljonprogramsförorter som letar nya verktyg för att engagera lokalbefolkningen i olika frågor. Propellern är en tankemodell som också lämpar sig för dessa organisationer. Fler föreningar bör dock anamma kritiska förhållningssätt och ställa krav på att medborgardialoger ska resultera i konkreta nyttigheter och möjligheter att påverka beslut och resursfördelning, särskilt i miljonprogramsområden

Kommuner och myndigheter bjuder ofta in föreningar till dialog. Föreningar för pensionärer och funktionsnedsatta har utvecklat effektiva strategier att interagera med myndigheter i inbjudna rum.

Dynamiken i inbjudna rum är ett utforskat fält

Utvecklingen pekar på att det inbjudna deltagandet och de tillfälliga rum som skapas mellan civilsamhället och offentliga myndigheter blir en allt mer betydelsefull arena för politisk interaktion. I synnerhet gäller detta miljonprogramsförorter där befolkningen i mindre utsträckning deltar i etablerade kanaler och där de anställda och valda sällan är lokalt förankrade. Medborgardialoger blir då ett sätt för myndigheterna att skapa kontaktytor och kommunikationsvägar med det civila samhället.

De inbjudna rummen kan dock bidra till att skapa nya former av exkluderingsprocesser. Det behövs mer översiktliga studier som analyserar hur olika myndigheter hanterar medborgardialoger. Det behövs också mer explorativ forskning som undersöker potentialen i olika strategier för att inkludera och engagera olika målgrupper i politiska processer, samt undersökningar av hur det civila samhället använder dessa nya rum för att öka sitt deltagande.

Fördjupad demokrati genom medborgardialog?

I detta projekt har mötet mellan medborgardialoger och ungas egna deltagandeinitiativ studerats för att undersöka hur kommunala dialogpraktiker ökar ungas deltagande och inflytande i politiken. Syftet har varit att undersöka de logiker och praktiker som genomsyrar kommunala medborgardialoger och hur de kan påverka stadsutvecklingen. Syftet har också varit att förstå ungas aktivism och självorganisering i miljonprogramsområden i Stockholm, Göteborg och Botkyrka och att undersöka möjligheterna att utveckla nya vägar för ungas inflytande i stadsutvecklingsprocesser.

I undersökningen har två former av medborgardialoger identifierats: reguljära och sporadiska. Reguljära dialogforum är institutionaliserade över tid och involverar vanligtvis en mindre krets återkommande representanter för målgruppen. Ungdomsråd och ungdomsfullmäktige är typiska exempel. Ungdomsråd kan fungera som viktig länk mellan kommunens beslutsfattare och ungdomar, men det är oklart hur ofta som ungdomar får ett verkligt inflytande över angelägna frågor samt huruvida dialogerna når bortom den redan föreningsvana ungdomsgruppen.

Sporadiska dialogforum är tidsbegränsade initiativ som har till syfte att inkludera eller kartlägga ungas åsikter och intressen i olika frågor och former. Framtidsverkstäder, cafédialoger, referensgrupper, workshoppar och andra metoder används då för att göra unga delaktiga i en verksamhet, att rådgöra med unga eller att sprida information om pågående verksamhet. Medan de sporadiska dialogerna är mer flexibla och kan involvera många individer är de mindre tydliga och transparenta. Frågor som uppstår är ofta vilka som egentligen har fått delta samt vilket inflytande som egentligen delegerats till deltagarna förutom att de får information.

Kommunala dialoginitiativ vävs i flera orter ihop med pågående nedskärningar av offentlig service eller avyttring av offentlig egendom, vilket drabbar befolkningen negativt. Företrädare för ungas egen organisering och egna initiativ uppfattar att retoriken om dialog och deltagande inte påverkar politikernas och tjänstepersonernas handlande när det uppstår delade meningar om hur olika problem ska hanteras. Rörelserna har sökt dialog, men upplevt att de rum som öppnats inte skapat tillräckligt bra möjligheter för inflytande i beslutsprocessen. Kommunernas företrädare menar å andra sidan att det är önskvärt att de unga deltar, men att det inte alltid är möjligt att ta hänsyn till deras perspektiv.

Om lokala demokratiinitiativ ska fördjupa den lokala demokratin så bör de alltså rustas för att hantera liknande kontroverser och framför allt att de levererar någon form av nytta till deltagarna.

Bakgrund/metodik

Projektet har dels använt sig av etnografiska metoder som passiv och deltagande observation, formella intervjuer och informella samtal för att samla material om medborgardialoger och ungas rörelser i Botkyrka, Stockholm. Vidare har tankemodellen *propellern* tagits fram genom en samproducerande forskningsprocess mellan forskare och verksamhetsutvecklare. Syftet har varit att skapa ömsesidig nytta mellan teori- och praktikutveckling genom att fördjupa insikter, systematisera kunskapsinhämtning och utveckla verksamheter.

Samproduktionen har inneburit kontinuerliga samtal och diskussion mellan forskare och praktiker som ägt rum på Mångkulturellt centrum i Fittja under olika tidpunkter och med olika omfattning, både i spontana och i planerade möten. Formella intervjuer har hållits med verksamhetsutvecklarna, arbetsledare på Botkyrka kommun, icke-organiserade ungdomar i Norra Botkyrka och unga som deltar i *Färgsättarna*. Diskussionerna har informerat och präglat verksamhetens planering och erfarenheter från verksamheten har informerat teoriutvecklingen.

Referenser

Botkyrka kommun (2016). *Propellern. En manual för ökat inflytande*. Botkyrka: Kultur- och fritidsförvaltningen. Botkyrka kommun.

Kings, L. (2014). Förortens organisationer och kampen för förnyelse. I *Fokus 14: Om ungas fritid och organisering* (s. 157–170). Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Kings, L., Åhlund, A. & Tahvilzadeh, N. (2016). Contesting urban management regimes: the rise of urban justice movements in Sweden. In O. G. Agustin & M. B. Jorgensen (Eds.), *Solidarity without Borders: Gramscian Perspectives on Migration and Civil Society*. Chicago: Pluto Press.

León Rosales, R. & Tahsin, L. (2016). Mejlväxling om alienation, självreflexivitet och politisk subjektivitet i ett segregerat Sverige. I T. Johansson & J. Söderman (Red.), *Låt alla stenar rulla – lärande, estetik, samhälle. En vänbok till Ove Sernhede*. Göteborg: Daidalos förlag.

León Rosales, R. & Ålund, A. (2017). Renaissance from the Margins. Urban Youth Activism in Sweden. I A. Ålund, C.-U. Schierup & A. Neergaard (Eds.), *Reimagining the Nation*. New York: Peter Lang.

Tahvilzadeh, N. (2015). Det våras för medborgardialoger. I *Låt fler forma framtiden!* Forskarantologi. Bilaga till betänkande av 2014 års Demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande. SOU 2015:96.

Tahvilzadeh, N. & Kings, L. (2015). Under Pressure: Invited Participation Amidst Planning Conflicts, In E. Gualini, J. M. Mourato & M. Allegra (Eds.), *Conflict in the City Contested Urban Spaces and Local Democracy*, Berlin: Jovis.

Faktaruta

Fördjupad demokrati genom inbjudet deltagande? Om möjligheter och hinder för ungas deltagande i lokala utvecklingsprojekt i socialt utsatta stadsdelar (projektets titel).

Nazem Tahvilzadeh(projektledare), Lisa Kings, René Rosales León (forskare)

Mångkulturellt centrum i Botkyrka (lärosäte).

Intervjuer med ungdomar, kommunala tjänstepersoner och politiker, etnografiska studier av ungas självorganisering genom deltagande och passiv observation samt samproducerad forskningsmetod mellan forskare och verksamhetsutvecklare (metodik).

© Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2017

ISSN 1651-2855 ISBN 978-91-88455-49-9

projektledare Omar Nur

text Nazem Tahvilzadeh, Mångkulturellt centrum/Kungliga Tekniska Högskolan

textredigering Ingrid Bohlin

grafisk form Christián Serrano

distribution MUCF, Box 17801, 118 94 Stockholm

webbplats www.mucf.se

e-post info@mucf.se

tfn 08-566 219 00

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Vi tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets förutsättningar. Vi ger stöd till föreningsliv, kommuner och internationellt samarbete.

mucf | Myndigheten för ungdoms-
.se | och civilsamhällesfrågor